

„Mówią Wieki” maj 2014, nr 6 (652), s. 75.

Piotr Szlanta, Odbudowa po katastrofie.

Konrad H. Jarausch
Po Hitlerze
Powrót Niemców
do cywilizowanego świata
1945-1995

POLSKA BIBLIOTEKA NAUKI

Omawiana książka traktuje o powojennej odbudowie Niemiec. Polegała ona przede wszystkim na podnoszeniu kraju z morza ruin, z których dobywał się fetor niepochowanych ciał – tak w 1945 roku wyglądały niemieckie miasta. Proces ten przeszedł później w cud gospodarczy w RFN, a w komunistycznej NRD w siermiężną, nieefektywną gospodarkę, centralnie planowaną według wzorców radzieckich .

Konrad Jarausch, rocznik 1941, którego ojciec nie wrócił z frontu wschodniego, nie napisał jednak książki o przemianach gospodarczych. Nie jest to również typowa historia polityczna, a zatem czytelnik nie utonie przygnieciony natłokiem faktów i dat. Wydarzenia stanowią dla Jarauscha jedynie tło. Praca traktuje bowiem przede wszystkim o przemianach w świadomości i postawach narodu niemieckiego w ciągu 50 lat. Stara się przeniknąć meandry świadomości pokoleń żyjących nad Renem i Łabą po największej klęsce, jakiej Niemcy zaznały w swej historii.

Do demokracji odnoszona się tam początkowo z niechęcią, za ledwie ją tolerując. Dopiero z czasem przyswojono sobie i uznano za własne wartości otwartego, pluralistycznego społeczeństwa obywatelskiego. Niebagatelną rolę w tym procesie odegrały boom gospodarczy i atrakcyjność amerykańskiej kultury masowej. Zachodnioniemiecka młodzież wsłuchiwała się w melodie płynące z radiodbiorników amerykańskiej rozgłośni RIAS i nosiła się jak ich rówieśnicy za Wielką Wodą. Zresztą służbę wojskową w kontyngencji US Army stacjonującym w RFN pełnił w latach 1958-1960 niejaki Elvis Presley... Nawet władze NRD ugięły się przed oczekiwaniami młodzieży i utworzyły radio DT-64, nadając program skierowany do tej grupy odbiorców. Jedne z najpoważniejszych zamieszek, jakie wybuchły w NRD w latach siedemdziesiątych, spowodowało odwołanie koncertu rockowego .

Odbudowa czy tytułowy powrót do cywilizowanego świata miały także wymiar zewnętrzny. W 1954 roku pozwolono Niemcom na wzięcie udziału w piłkarskich mistrzostwach świata w Szwajcarii, które zresztą wygrali. Pomogło im to odzyskać wiarę w siebie i w lepszą przyszłość, choć już na zawsze obciążoną pamięcią o ogromie win popełnionych podczas nazistowskiej dyktatury .

Jarausch zajął się również problemami integracji migrantów i wielokulturowością współczesnych Niemiec. Musiano sobie z tym radzić tuż po wojnie, gdy z dawnych ziem niemieckich na wschodzie napłynęła wielomilionowa rzesza uchodźców i przesiedleńców – nie zawsze witano ich z otwartymi rękami. W zakończeniu autor przedstawia wyzwania stojące dziś przed Niemcami w zglobalizowanym świecie. Jako zagrożenia dla ustroju politycznego i społecznego RFN wymienia: brak zainteresowania polityką, korupcję, nadużycia mediów czy nadmierną ingerencję państwa w życie obywateli. Książka Jarauscha stanowi cenne uzupełnienie bibliotek osób zainteresowanych powojennymi dziejami Niemiec i całej Europy.

